

دیپلماسی پیامبر ﷺ

Diplomacy of Holy Prophet [S]

محمد حسین جعفری

شرکت چاپ و نشر بین الملل

مرکزنامه	چشمبندی، محمد حسین، ۱۳۴۰.
عنوان و نام پدیدآورنده	آدمیامانی، یحیی (اس)؛ محمد حسین چشمبندی
مشخصات نشر	تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۸۰.
مشخصات فیزیکی	۴۴۴ ص.
شابک	۹۶۴-۳۰۴-۳۰۹-۹۶۸
وضعیت فهرست نویسی	فهرست شده
زبان	فارسی
موضوع	سیاست و حکومت
موضوع	محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۶۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. - رسالت سیاسی
شماره افزوده	محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۶۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. -
زبان اصلی	سیاست و حکومت
شماره کاتالوگ ملی	محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۶۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. - دعوت
	سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل
	۱۳۸۰، ۲۴/۵/۸۸، BP
	۹۶۸/۹۲۳
	۷۰۷/۱۹۱۹۷۰۷

شرکت چاپ و نشر بین الملل

نام کتاب: آدمیامانی، یحیی (ص)

مؤلفه: محمد حسین چشمبندی

نویس: چاپ: اول - زمستان ۱۳۸۰

لیتوگرافی: الوان

چاپ و صحافی: سپهر

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۴۸۰۰۰ ریال

ویراستار: مهدی صالحی

صفحه آرا: نادر شالیان

طرح جلد: داود کارخانه

مسئول تولید: شریف شایسته

شابک: ۹۶۴-۳۰۴-۳۰۹-۹۶۸

دفتر مرکزی:

تهران: میدان استقلال

سندی جنوبی - پلاک ۲ - طبقه

سوم

تلفن: ۸۸۵۲۱۹۵۰ - ۸۸۵۲۱۹۵۱

پست: ۳۳۱۸۶۰۲

فروشنده مرکزی:

میدان فلسطین - ضلع شمال

شرق - پلاک ۵ و ۲

تلفن: ۸۸۵۲۱۹۵۰ - ۸۸۵۲۱۹۵۱

پست: ۸۸۵۰۴۸۳۳

E-mail:

intpub@intpub.ir

www.intpub.ir

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بارنویسی، ذخیره کامپیوتری اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، اقتباس در گیومه در مستندنویسی و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست کلی

۱.....	پیشگفتار
۳.....	دیاچه
۲۵.....	□ باب اول: مقدمات، اهداف و مبانی دیپلماسی پیامبر ﷺ
۲۷.....	فصل اول: گذری کوتاه بر تاریخ دیپلماسی و سفارت
۴۵.....	فصل دوم: مکتب اسلام و دیپلماسی
۷۷.....	فصل سوم: اهداف دیپلماسی پیامبر
۱۰۷.....	فصل چهارم: مبانی دیپلماسی پیامبر اکرم ﷺ
۱۳۵.....	فصل پنجم: پیامبر اسلام ﷺ و سیاست
۱۶۷.....	□ باب دوم: اصول و قواعد دیپلماسی پیامبر ۹
۱۶۹.....	فصل ششم: اصول، ایده‌ها و سیاست رسول الله ﷺ
۱۸۷.....	فصل هفتم: قواعد و اصول سیاست رسول الله بر مبنای مسئولیت رسالت (پیامبری)
۲۱۷.....	فصل هشتم: اصول و قواعد سیاست رسول خدا بر مبنای مسئولیت رهبری (سیاست)
۲۵۳.....	فصل نهم: اصول سیاست رسول الله بر مبنای مسئولیت حق‌گرایی و عدالت‌خواهی
۲۸۳.....	فصل دهم: به دور از صفات ناپسند و ناشایست (اصول ملغی)
۳۰۱.....	□ باب سوم: سیاست‌ها، روش‌ها و راهبردهای دیپلماسی پیامبر
۳۰۳.....	فصل یازدهم: دعوت و فراخوانی به‌سوی حق و حقیقت (چیستی دعوت)
۳۲۷.....	فصل دوازدهم: چگونگی دعوت و فراخوانی (ویژگی‌ها)
۳۴۳.....	فصل سیزدهم: نام‌های سفارتی و دیپلماتیک پیامبر اعظم در قرآن کریم و زبان رسالت

فصل چهاردهم: سیاست‌ها و راهبردهای غیردعوتی (۱) (صلح، اعداد، اعتزال، مرزداری و...)	۳۶۳
فصل پانزدهم: سیاست‌ها و راهبردهای غیردعوتی (۲) (دفاع و جهاد)	۴۰۱
□ باب چهارم: ارکان دیپلماسی پیامبر	۴۳۵
فصل شانزدهم: مکتوبات و نویسندگان پیامبر ﷺ	۴۳۷
فصل هفدهم: ویژگی‌های نامه‌ها و مکتوبات رسول الله	۴۷۵
فصل هجدهم: بررسی چند نامه مهم پیامبر	۵۰۹
فصل نوزدهم: سفیران پیامبر اسلام	۵۲۷
فصل بیستم: وفود و هیئت‌های دیپلماتیک در محضر پیامبر	۵۴۷
نتیجه‌گیری	۵۷۹
پیوست‌ها	۵۸۳
کتابنامه	۶۰۷

فهرست تفصیلی

۱	پیشگفتار.....
۳	دیاچه.....
۳	طرح مسئله.....
۹	سؤال اصلی، فرضیه (انگاره) و مفروضات.....
۱۲	چارچوب موضوعی پژوهش.....
۱۵	اهمیت موضوع.....
۲۰	منابع پژوهش.....
۲۳	روش پژوهش و سازماندهی مطالب.....

باب اول: مقدمات، اهداف و مبانی دیپلماسی پیامبران علیهم السلام

۲۷	فصل اول: گذری کوتاه بر تاریخ دیپلماسی و سفارت.....
۲۷	مقدمه.....
۲۹	۱. سیاست خارجی.....
۳۱	۲. دیپلماسی و سفارت.....
۳۵	۳. دیپلماسی و پیامبران الهی.....
۳۷	۴. دیپلماسی در تاریخ تمدن‌های بزرگ.....
۴۰	۵. تعریف و خطوط کلی دیپلماسی در فرهنگ تجدد و دوران معاصر.....
۴۵	فصل دوم: مکتب اسلام و دیپلماسی.....
۴۵	مقدمه.....

۱. آیا در اسلام، دیپلماسی وجود دارد؟ ۴۹
۲. اسلام و سیاست خارجی ۵۹
۳. بنیان‌های سیاست خارجی از دیدگاه اسلام ۶۲
- الف) خدامحوری و خداگرایی ۶۲
- ب) پذیرش ولایت خدا و پیروان خدا (تولی) ۶۳
- ج) اصل عدالت‌خواهی ۶۴
- د) اصل نفی سبیل و استقلال ۶۴
- ه) دیگر بنیان‌ها ۶۵
۴. بیان چپستی سفارت و دیپلماسی ۶۵
- الف) مفهوم رسالت و مشتقات آن ۶۷
- ب) مفاهیم سفیر و سفارت ۶۹
- ج) واژه «دیپلمات» ۷۵
- فصل سوم: اهداف دیپلماسی پیامبر ۷۷
- مقدمه: ارکان دیپلماسی پیامبر ۷۷
۱. هدف و مقصد در دیپلماسی ۷۹
۲. اهداف دیپلماسی پیامبر ﷺ ۸۲
۳. دسته‌بندی اهداف دیپلماتیک ۸۶
۴. اهداف عام و بلندمدت دیپلماسی پیامبر ﷺ ۸۷
۵. اهداف واسطه‌ای و میان‌مدت دیپلماسی پیامبر ﷺ ۸۸
۶. اهداف فوری و کوتاه‌مدت دیپلماسی پیامبر ﷺ ۹۰
۷. رابطه بین اهداف کلی با اهداف کوتاه‌مدت (مصالح سه‌گانه) ۹۱
۸. حکومت جهانی یا حکومت منطقه‌ای؟ ۹۵
۹. قلمرو دیپلماسی پیامبر ﷺ ۹۶
۱۰. خطوط کلی دیپلماسی پیامبر ﷺ ۹۸
۱۱. ابعاد دیپلماسی پیامبر ﷺ ۱۰۲
- الف) دیپلماسی عام (دعوت) ۱۰۳
- ب) دیپلماسی خاص ۱۰۳

فصل چهارم: مبانی دیپلماسی پیامبر اکرم ﷺ	۱۰۷
مقدمه: مبانی	۱۰۷
الف. مبانی عقلی و فلسفی	۱۱۰
۱. حق خواهی و حقیقت جویی	۱۱۰
۲. عدالت خواهی و ستم ستیزی	۱۱۲
۳. باور به فطرت انسانی	۱۱۳
۴. خردگرایی	۱۱۶
۵. آزادی و اختیار	۱۱۸
۶. کرامت انسانی	۱۱۹
ب. مبانی عقیدتی و ایدئولوژیک	۱۲۰
۱. توحید	۱۲۰
۲. عدل الهی	۱۲۳
۳. هدایت عمومی و رهبری	۱۲۵
۴. امامت و رهبری یا جانشینی پیامبر ﷺ	۱۲۷
۵. معاد	۱۲۸
ج. مبانی اخلاقی و سیاسی (ارزشی)	۱۳۰
۱. اخلاق	۱۳۰
۲. سیاست	۱۳۳
فصل پنجم: پیامبر اسلام ﷺ و سیاست	۱۳۵
مقدمه	۱۳۵
۱. سیاست و تحریف آن	۱۳۷
۲. مفهوم لغوی «سیاست»	۱۴۱
۳. بررسی مفهوم سیاست در اسلام	۱۴۳
۴. عناصر و ارکان مفهوم سیاست	۱۴۷
۵. سیاست مدار حقیقی	۱۵۰
۶. سیاست پیامبر ﷺ	۱۵۱

۱۵۳	۷. ویژگی‌های کلی سیاست پیامبر ﷺ
۱۵۳	الف. نفی سیاست قبیله‌ای و نژادی و تغییر نگرش سیاسی جاهلی
۱۵۴	ب. طرح نظام سیاسی انسانی
۱۵۵	ج. تدوین قانون اساسی
۱۵۶	د. تعیین مرجع قانونی
۱۶۰	ه. سلامت سیاست یا سیاست سالم
۱۶۳	و. سیاست و معنویت
۱۶۵	ز. تحکیم روابط عمومی

باب دوم: اصول و قواعد دیپلماسی پیامبر ﷺ

۱۶۹	فصل ششم: اصول، ایده‌ها و سیاست رسول الله ﷺ
۱۶۹	مقدمه
۱۷۲	۱. اصل چیست؟
۱۷۶	۲. جایگاه اصول در زندگی
۱۷۷	۳. وضع اصول و معیارهای آن
۱۷۹	۴. پیامبر ﷺ، اصول و سیاست
۱۸۳	۵. انواع و گونه‌های اصول و قواعد
۱۸۷	فصل هفتم: قواعد و اصول سیاست رسول الله ﷺ بر مبنای مسئولیت رسالت (پیامبری)
۱۸۷	مقدمه
۱۸۸	۱. اصل خداگرایی و خدامحوری
۱۹۰	۲. اصل توکل و اعتماد بر خدا
۱۹۲	۳. اصل واگذاری امور به خدا (تفویض امور الی الله)
۱۹۴	۴. اصل حفظ حدود الهی
۱۹۸	۵. هوای اصول تویی و تبری
۲۰۰	۷. اصل خشنودی خدا
۲۰۱	۸. اصل سختی و وسیله و هدف

۲۰۳	۹. اصل مسئولیت و تعهد
۲۰۶	۱۰. اصل اعتدال و میانه‌روی
۲۰۸	۱۱. اصل رسالت انسانی و جهانی
۲۱۲	۱۲. اصل معرفی جانشین یا اصل وصایت
۲۱۴	۱۳. اصل اخلاص
۲۱۷	فصل هشتم: اصول و قواعد سیاست رسول خدا بر مبنای مسئولیت رهبری (سیاست)
۲۱۷	مقدمه
۲۱۸	۱. اصل رحمت و عطف
۲۲۴	۲. برادری و اخوت عمومی
۲۲۷	۳. اصل مردم‌داری و نوع‌دوستی
۲۳۰	۴. اصل مدارا
۲۳۱	۵. اصل آسان‌گیری (تساهل و تسامح)
۲۳۳	۶. اصل دورنبودن از مردم
۲۳۶	۷ و ۸. اصول حلم (بردباری) و شرح صدر
۲۳۸	۹. اصل اهتمام برای مردم
۲۳۹	۱۰. اصل مشورت
۲۴۲	۱۱. اصل ساده‌زیستی
۲۴۳	۱۲. اصل حریت و آزادی‌خواهی
۲۴۷	۱۳. اصل تکریم انسان
۲۴۹	۱۴. قواعد و اصول دیگر
۲۴۹	الف. اصل عدالت‌خواهی و قسط‌طلبی
۲۵۰	ب. اصل یکسان‌انگاری آدمیان
۲۵۰	ج. اصل نصیح «نصیحت»
۲۵۱	د. اصل انتقادپذیری
۲۵۱	ه. اصل ارشاد و آموزش مردم
۲۵۱	و. اصل تواضع و فروتنی

فصل نهم: اصول سیاست رسول الله بر مبنای مسئولیت حق‌گرایی و عدالت‌خواهی ۲۵۳

مقدمه ۲۵۳

۱. اصل ابتدا بر منطق و حکمت ۲۵۴

۲. اصل اقدام در حد توان و امکانات ۲۵۷

۳. اصل عدالت‌خواهی و عدل‌گستری ۲۵۸

۴ و ۵. اصل قاطعیت و جدیت و اصل نظم و انضباط ۲۶۴

۶ و ۷. اصل استقامت و پایداری و اصل صبر و ایستادگی ۲۶۷

۸ و ۹. اصول عزت و استقلال (نفی سلطه) ۲۷۰

۱۰. اصل عدم مداخله و سازش ۲۷۲

۱۱. اصل قدرت و نفی خشونت ۲۷۵

۱۲. اصل اعمال قدرت و جهاد ۲۷۶

۱۳. اصل پایبندی به عهد و پیمان ۲۷۷

۱۴. اصل رعایت اهلیت و شایستگی ۲۷۹

۱۵. دیگر اصول و قواعد مبتنی بر مسئولیت حق‌گرایی و عدالت‌خواهی ۲۸۰

الف. اصل نسبیّت اقتضائات و امکانات ۲۸۰

ب. اصل تصمیم‌گیری و پایبندی به تصمیم منطقی ۲۸۱

ج. اصل قیام در برابر ستمگران و ظلم‌ستیزی ۲۸۱

د. اصل ستم‌نکردن بر دیگران ۲۸۱

ه. اصل نبود تکلف ۲۸۲

فصل دهم: به دور از صفات ناپسند و ناشایست (اصول ملفی) ۲۸۳

مقدمه ۲۸۳

۱. غدر یا مکر و فریب ۲۸۴

۲. تکلف و تزویر ۲۸۵

۳. تنفیر ۲۸۸

۴. ریا و سالوس ۲۸۹

۵. تحمیل ۲۸۹

۲۹۰	۶. تحقیق
۲۹۱	۷. تطمیع
۲۹۲	۸. عوام‌زدگی
۲۹۲	۹. عوام‌فریبی
۲۹۳	۱۰. خشونت
۲۹۴	۱۱. دروغ و ناراستی
۲۹۵	۱۲. تهدید
۲۹۵	۱۳. استرحام
۲۹۶	۱۴ و ۱۵. انظلام و رکون
۲۹۶	۱۶. تعصب و عصبیت
۲۹۷	۱۷. تقلید و پیروی کورکورانه (خودباختگی در برابر بزرگان و اندیشمندان)
۲۹۸	۱۸. پیروی از سنت‌های آباء و اجدادی
۲۹۹	دیگر قواعد و اصول ملفی

باب سوم: سیاست‌ها، روش‌ها و راهبردهای دیپلماسی پیامبر

۳۰۳	فصل یازدهم: دعوت و فراخوانی به سوی حق و حقیقت (چیستی دعوت)
۳۰۳	مقدمه
۳۰۴	۱. دعوت
۳۰۶	۲. مفهوم دعوت
۳۰۹	۳. وجوب دعوت
۳۰۹	الف) آیات قرآن
۳۱۰	ب) سنت و سیره پیامبر اسلام (و دیگر پیشوایان معصوم)
۳۱۱	ج) اقسام دعوت از نظر روش اجرا
۳۱۳	۴. شیوه‌های دعوت
۳۱۶	الف. حکمت و منطق
۳۱۶	ب. موعظه و اندرز نیکو

ج. مجادله نیکوتر (احسن).....	۳۱۷
د. رفتار و کردار شایسته (سیره و سنت).....	۳۱۸
ه. روش تمثیل.....	۳۱۹
و. روش بیان قصص تاریخی و وقایع طبیعی (تاریخ و طبیعت).....	۳۲۰
ز. مباحله.....	۳۲۰
ح. اعجاز.....	۳۲۱
۵. اهداف و مقاصد دعوت در اسلام و نگرش پیامبر ﷺ.....	۳۲۱
۶. انواع دعوت.....	۳۲۴
فصل دوازدهم: چگونگی دعوت و فراخوانی (ویژگی‌ها).....	۳۲۷
مقدمه.....	۳۲۷
۱. جهانی بودن دعوت.....	۳۲۸
۲. بلاغت و فصاحت.....	۳۲۹
۳. تکیه بر خرد و اصول عقلانی.....	۳۳۱
۴. برانگیختن افکار و دادن شناخت (تذکر).....	۳۳۲
۵. قاطعیت و ایستادگی در راه هدف.....	۳۳۴
۶. واقع بینی و حق گوئی.....	۳۳۵
۷. تکیه بر علم و شناخت.....	۳۳۶
۸. خشیت و خداترسی.....	۳۳۷
۹. نُضج و خیرخواهی.....	۳۳۷
۱۰. شرح صدر و ظرفیت وسیع.....	۳۳۸
۱۱. بشارت و انذار.....	۳۳۹
۱۲. بیان به اقتضای عقل.....	۳۳۹
۱۳. احترام به اصل اختیار و آزادی انسان.....	۳۳۹
۱۴. دیگر ویژگی‌های دعوت.....	۳۴۰
ویژگی‌های شخصیتی پیامبر اکرم، اولین داعی.....	۳۴۱

فصل سیزدهم: نام‌های سفارتی و دیپلماتیک پیامبر اعظم در قرآن کریم و زبان رسالت.....	۳۴۳
مقدمه.....	۳۴۳
الف) در قرآن.....	۳۴۴
۱ تا ۳. امین، ناصح، ناصحُ امین.....	۳۴۵
۴. برهان.....	۳۴۷
۵ و ۶. بشیر و مبشر.....	۳۴۹
۷ تا ۱۰. النبی، النبی الامی، خاتم و خاتم النبیین.....	۳۵۰
۱۱ و ۱۲. داعی و داعی الله.....	۳۵۱
۱۳ تا ۱۷. رسول، رسول الله، رسول امین، رسول کریم و رسول مبین.....	۳۵۲
۱۸ تا ۲۰. سراج، منیر و سراج منیر.....	۳۵۳
۲۱ و ۲۲. شاهد و شهید.....	۳۵۳
۲۳. مذکر.....	۳۵۴
۲۴ تا ۲۶. نذیر، نذیر مبین، منذر.....	۳۵۴
۲۷. مبلغ (بلاغ).....	۳۵۵
سایر نامهای حضرت در قرآن کریم.....	۳۵۸
ب) در زبان پیامبر ﷺ.....	۳۵۸
۱ و ۲. نبی الرحمة، رسول الرحمة (پیامبر رحمت).....	۳۵۹
۳. نبی الملاحم (پیام آور آرامش‌ها).....	۳۵۹
۴. «ماحی» (محوکننده).....	۳۶۰
۴ تا ۸. رسول، رسول الله، رسول رب العالمین، سید المرسلین.....	۳۶۱
۹. هادی.....	۳۶۱
۱۰. شاهد (گواه).....	۳۶۱
۱۱ و ۱۲. نذیر، منذر.....	۳۶۱
۱۳. معلّم.....	۳۶۲
۱۴ و ۱۵. بشیر، مبشر.....	۳۶۲
۱۶ تا ۱۸. نبی، نبی الله، خاتم الانبیاء.....	۳۶۲
۱۹. عاقب.....	۳۶۲

فصل چهاردهم: سیاست‌ها و راهبردهای غیردعوتی (۱) (صلح، اعداد، اعتزال، مرزداري و...) ۳۶۳

مقدمه ۳۶۳

۱. سیاست صلح و سلم ۳۶۵

صلح حدیبیه ۳۶۸

۲. سیاست اعداد (آمادگی رزمی همه جانبه) ۳۷۷

۳. رباط و مرابطه (مرزداري) ۳۸۲

مرز چیست؟ ۳۸۴

دار (سرزمین) ۳۸۵

دارالاسلام ۳۸۷

دارالحرب ۳۸۸

وطن اسلامی ۳۹۱

۴. سیاست اعتزال و بی‌طرفی ۳۹۲

۵. سیاست همزیستی مسالمت‌آمیز ۳۹۴

۶. سیاست معامله به مثل ۳۹۵

۷. سیاست اتحاد و همکاری متقابل ۳۹۶

۸. سیاست حل منازعات و اختلافات بین‌المللی ۳۹۸

۹. سیاست دریافت جزیه ۳۹۹

فصل پانزدهم: سیاست‌ها و راهبردهای غیردعوتی (۲) (دفاع و جهاد) ۴۰۱

مقدمه ۴۰۱

۱. مکتب اسلام و امر نظامی ۴۰۲

۲. دفاع در اسلام ۴۰۶

۳. دفاع مشروع ۴۰۷

۴. مفهوم و چستی جهاد ۴۰۹

۵. بررسی جنگ و ضرورت آن ۴۱۶

۶. جمع‌بندی آیات جهادی قرآن ۴۲۱

۷. ماهیت نبردهای پیامبر ﷺ ۴۲۲

۸. روایات و احادیث پیامبر ﷺ ۴۲۵
۹. تشریع جهاد و جنگ در اسلام ۴۲۶
۱۰. انواع جهاد در اسلام ۴۲۹
۱۱. جهاد آزادی بخش ۴۳۰

باب چهارم: ارکان دیپلماسی پیامبر

- فصل شانزدهم: مکتوبات و نویسندگان پیامبر ﷺ ۴۳۷
- مقدمه ۴۳۷
۱. اسنادی که اصل آنها یافت شده است ۴۳۹
- الف) نامه پیامبر به نجاشی ۴۴۰
- ب) نامهٔ پیامبر اکرم به خسرو، پادشاه ایران ۴۴۲
- ج) نامهٔ پیامبر اکرم به هر اکلیوس (هرقل) فرمانروای روم ۴۴۳
- د) نامهٔ پیامبر به جَیْفَر و عبد جُلندی بهرمان عمان ۴۴۴
- ه) نامه پیامبر به مُنذِرین ساوی عبّدی، کارگزار خسرو در بحرین ۴۴۵
- و) متن نامهٔ پیامبر اکرم به مُقَوِّس فرماندار اسکندریه مصر ۴۴۶
۲. منابع مکتوب نامه‌های پیامبر اسلام ۴۴۷
- الف. آثار اولیه ۴۴۸
- ب. آثار کلی تاریخ اسلام و سیرهٔ پیامبر ۴۴۸
- ج. آثار خاص مکتوبات ۴۵۲
- د) آثار حدیثی رسول الله ﷺ ۴۵۸
- ه. کتاب‌ها و مجموعه‌های حدیثی ۴۶۰
- و. دیگر آثار مرتبط ۴۶۲
- ز. تفاسیر ۴۶۳
- ح. آثار به دیگر زبان‌ها ۴۶۴
۳. خصوصیات کلی نامه‌ها و اسناد ۴۶۵
- تعداد مکتوبات پیامبر ۴۶۶

۴۶۶	تقسیمات مکتوبات پیامبر.....
۴۶۷	۴. نویسندگان و دبیران رسول الله ﷺ.....
۴۷۱	۵. دریافت کنندگان نامه‌ها.....
۴۷۵	فصل هفدهم: ویژگی‌های نامه‌ها و مکتوبات رسول الله.....
۴۷۵	مقدمه.....
۴۷۸	الف. ویژگی‌های نامه‌ها و مکتوبات رسول الله.....
۴۷۸	۱. اختصار (کوتاهی در حد ضرورت).....
۴۷۹	۲. اختصار در لفظ و ایجاز در بیان.....
۴۸۰	۳. فصاحت.....
۴۸۲	۴. نبود تفتن و آداب اضافی.....
۴۸۲	۵. بلاغت.....
۴۸۴	۶. نام خدا.....
۴۸۴	۷. زبان عربی فصیح.....
۴۸۵	۸. پرهیز از تکلف.....
۴۸۵	۹. بیان نام حضرت پیش از دیگر نام‌ها.....
۴۸۶	ب. سبک نامه‌ها و مکاتبات پیامبر.....
۴۸۶	۱. بعد لفظی.....
۴۸۷	۲. بُعد معنایی و محتوایی.....
۴۸۸	۳. برتری سبک و روش نگارش.....
۴۹۰	ج. بررسی گونه‌های مکتوبات پیامبر.....
۴۹۰	۱. دعوت‌نامه‌ها.....
۴۹۱	۲. احکام نامه‌ها.....
۴۹۲	۳. نامه‌نگاری به دشمنان.....
۴۹۳	۴. اقطاع‌نامه‌ها.....
۴۹۴	۵. امان‌نامه‌ها.....
۴۹۵	۶. آزادی‌نامه‌ها (نامه‌های حریت).....

۴۹۵	۷. پناهنامه‌ها
۴۹۷	۸. میثاق‌ها یا پیمان‌ها
۴۹۸	د. چگونگی متن در نامه‌ها و مکتوبات پیامبر
۵۰۰	ه. ذکر تاریخ نگارش نامه‌ها و پیمان‌نامه‌ها
۵۰۱	و. ساخت مهر و خاتم برای نامه‌ها
۵۰۲	ز. آیا پیامبر خود می‌نوشت؟
۵۰۹	فصل هجدهم: بررسی چند نامه مهم پیامبر
۵۰۹	مقدمه
۵۱۰	۱. نامه پیامبر به خسرو پرویز (پادشاه ایران)
۵۱۲	۲. نامه پیامبر به هرقل (هراکلیوس) امپراتور روم
۵۱۴	۳. نامه پیامبر به هلال (از فرمانداران بحرین)
۵۱۵	۴. نامه پیامبر به اسقف‌های نجران
۵۱۶	۵. نامه پیامبر به نجاشی (پادشاه حبشه)
۵۱۹	۶. نامه پیامبر اکرم به منذر بن ساوی (کارگزار خسرو و فرمانروای بحرین)
۵۲۱	۷. نامه پیامبر اکرم به مقوقس (فرماندار اسکندریه مصر)
۵۲۲	۸. نامه پیامبر به جیفر و عبد (دو فرمانروای عمان)
۵۲۴	۹. نامه پیامبر به مردم یمن
۵۲۴	۱۰. نامه پیامبر به همدانیان
۵۲۷	فصل نوزدهم: سفیران پیامبر اسلام
۵۲۷	مقدمه
۵۲۸	الف. صفات سفیران
۵۲۹	۱. صفات و آداب ظاهری و جسمانی
۵۳۲	۲. صفات و آداب معنوی و عقلانی
۵۳۶	۳. صفات و آداب ایمانی و اخلاقی
۵۳۹	۴. صفات و آداب فرهنگی و اکتسابی
۵۴۰	ب. سفیران پیامبر

۵۴۰	۱. نام‌های سفیران پیامبر
۵۴۳	۲. سفیران شهید پیامبر
۵۴۴	۳. سفیران پیامبر به‌سوی پادشاهان و امیران زمانه
۵۴۵	ج. مصونیت سفیران در بیان و سیره پیامبر
۵۴۷	فصل بیستم: وفود و هیئت‌های دیپلماتیک
۵۴۷	در محضر پیامبر
۵۴۷	مقدمه
۵۴۸	الف. تعریف وفد و وفود
۵۴۹	ب. وفود اعزامی
۵۴۹	۱. نام‌های وفدها و هیئت‌های اعزامی
۵۵۱	۲. شمار افراد وفود
۵۵۱	۳. روایت‌های تعداد وفود
۵۵۴	۴. کتاب‌های اولیه درباره وفود
۵۵۴	۵. مدت زمان توقف وفود در مدینه
۵۵۵	۶. جوایز وفود
۵۵۵	ج. وفود در قرآن
۵۵۶	د. استقرار و پذیرایی از وفود
۵۵۶	۱. منزل وفود در مدینه
۵۵۷	۲. چگونگی پذیرایی از وفود
۵۵۷	۳. وفود و هجرت
۵۵۸	ه. علل اعزام وفود به محضر پیامبر ﷺ
۵۵۸	۱. پذیرش دین اسلام
۵۵۹	۲. تأمین امنیت
۵۵۹	۳. درخواست امتیاز
۵۶۰	۴. انعقاد قرارداد و...
۵۶۰	و. نتایج کلی مذاکرات وفود در مدینه

۵۶۰	۱. نتایج مذهبی و عقیدتی.....
۵۶۱	۲. نتایج فرهنگی.....
۵۶۱	۳. نتایج سیاسی.....
۵۶۲	۴. نتایج اقتصادی.....
۵۶۳	ز. رفتار دیپلماتیک - سیاسی و اخلاقی پیامبر با وفود.....
۵۶۳	۱. اقدامات رسمی رسول خدا درباره وفود.....
۵۶۵	۲. اقدامات مذهبی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی پیامبر.....
۵۷۱	۳. اقطاعات.....
۵۷۲	۴. فرمان پیامبر برای رئیس وفد بنی حارث.....
۵۷۳	ح. ماجرای هیئت (وفد) بحرانیان و مباحله.....
۵۷۹	نتیجه‌گیری.....

پیوستها

۵۸۵	پیوست شماره ۱: پیمان‌نامه (منشور) مدینه یا قانون اساسی حکومت مدینه.....
۵۹۳	پیوست شماره ۲: تصویر اصل نامه شریف پیامبر به نجاشی، پادشاه حبشه.....
۵۹۴	پیوست شماره ۳: تصویر اصل نامه پیامبر اکرم به خسرو پرویز، شاهنشاه ایران.....
۵۹۵	پیوست شماره ۴: تصویر اصل نامه پیامبر اکرم به هرقل (هراکلیوس).....
۵۹۶	پیوست شماره ۵: تصویر اصل نامه پیامبر به زمامداران عمان (خیفرو عبد پسران الجندی).....
۵۹۷	پیوست شماره ۶: تصویر اصل نامه پیامبر اکرم به مقوقس.....
۵۹۸	پیوست شماره ۷: تصویر اصل نامه پیامبر اکرم به منذر بن ساوی فرمانروای بحرین.....
۵۹۹	پیوست شماره ۸: جدول وفود بر اساس حروف الفبا.....
۶۰۴	پیوست ش ۹: قرارداد صلح حدیبیه.....
۶۰۶	کتابنامه.....

پیشگفتار

شناخت ابعاد و جوانب گوناگون زندگانی، اندیشه و سیره پیامبر اسلام ﷺ به عنوان «انسان کامل» و «اسوه‌ای تمام‌عیار»، به‌ویژه در دوران معاصر، که نبود اسوه و الگوهای معنوی و اخلاقی همه‌جانبه به سبب بحران نبود معنویت و مکارم عالی اخلاقی، نه تنها برای پیروان آن حضرت که برای همه انسان‌ها و به‌ویژه نسل جوان، کسانی که جویای آگاهی، شناخت، گزینش، اسوه و الگو هستند، ضروری است. این ضرورت همچنین فراتر از افراد، جوامع، نهادها، احزاب و به‌ویژه نظام‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی را نیز دربرمی‌گیرد؛ زیرا پیامبر اسلام ﷺ از سویی، برنامه‌ای جامع و همه‌جانبه برای بشر به ارمغان آورد که همه نیازهای هدایتی، اخلاقی، معنوی و ارشادی او را در ابعاد این‌جهانی و آن‌جهانی دربردارد و از سوی دیگر در زمینه تحقق عملی این برنامه جامع و همه‌جانبه کوشید. لذا اندیشه و سیره او به‌صورتی هماهنگه بسیاری از مسائل مورد نیاز بشر را در همه ابعاد زندگی‌اش دربردارد.

یکی از این ابعاد و جوانب اساسی و تعیین‌کننده زندگی انسان‌ها، بُعد سیاسی و حکومتی است. اندیشه و سیره پیامبر خدا ﷺ و اقدامات عملی و ترتیبات اداری او در مدینه‌الرسول (یثرب)، به مدت ده سال، می‌تواند راهنمایی برای سیاست‌مداران و نظام‌های سیاسی و الگویی برای شهروندان و نهادهای حکومتی در هر زمان و مکان باشد. هرچند، در این باره آثار متعددی نوشته شده است؛ اما یکی از ابعاد مهم آن که محققان و پژوهشگران کمتر یا به‌ندرت به آن توجه کرده‌اند، اندیشه و سیره سیاسی آن حضرت در بُعد دیپلماتیک و سیاست خارجی و روابط بین‌المللی (روابط بین واحدها و نظام‌های سیاسی و اجتماعی) است. درحالی که، یکی از جوانب مهم اندیشه و سیره

پیامبر ﷺ، به‌ویژه از سال ششم هجرت تا پایان زندگانی آن حضرت، به این حوزه مربوط است. آن حضرت، درواقع، الگو و برنامه‌ای خاص مبتنی بر وحی الهی و متکی بر اخلاق و معنویت را برای سیاست خارجی و مواجهه با مردم، امت‌ها، اقوام، جوامع و نظام‌های دیگر ارائه کرد که در نوع خود، برنامه‌ای فضیلت‌محور و انسانی است؛ برنامه‌ای که از هرگونه فریب، التوا یا افترا، دروغ و خیانت عاری است و منزه از کاربرد غیرقانونی یا غیرعقلانی خشونت است، برنامه‌ای براساس اصل رحمت: «وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ»؛ و تو را نفرستادیم جز برای اینکه رحمت برای جهانیان باشی. و اصل عدالت: «وَأَمْرٌ لِّأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ»؛ و فرمان یافته‌ام که بین شما عدالت و قسط ورزم. و اصل حق و حقیقت: «إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ»؛ همانا تو را براساس حق و حقیقت فرستادیم. و اصل مودّت و یکسان‌نگری به نوع نژاد بشر است.

بر همین اساس، در این نوشته به اختصار، به بررسی نگرش و سیره سیاسی پیامبر ﷺ در روابط خارجی آن حضرت با اقوام، ملت‌ها، جوامع، قبایل، حکومت‌ها، نظام‌های سیاسی و امت‌ها پرداخته‌ام. امید آنکه توانسته باشم، قدمی کوچک در راه شناخت یکی از ابعاد اندیشه و سیره سیاسی آن حضرت برداشته باشم و گنجینه‌ای ارزشمند و به‌یادماندنی در حوزه سیاست، سیاست خارجی و روابط بین‌الملل با تکیه بر سنت و سیره پیامبر رحمت را به آزادگان و رهروان حضرتش تقدیم کنم.

در پایان، خداوند سبحان را شکر و سپاس می‌گویم که به من چنین توفیقی عنایت کرده است و اینکه در این کار تا چه اندازه توفیق یافته باشم، داور باشی با صاحبان دانش و معرفت است. بدیهی است همه آفات پژوهش به نگارنده تعلق دارد. امیدوارم اهل دانش و معرفت به این بضاعت ناچیز، به چشم عنایت بنگرند و از کوتاهی‌ها بگذرند و با پیشنهادهای خود، ما را در تقویت و تکمیل کار یاری کنند. نیز امید آن دارم که خداوند بزرگ چراغ معرفت را در دل‌های ما برافروزد تا از پرتو آن برای خیر و صلاح بندگان الهام گیریم و به ما حُسن نیت و اخلاص در عقیده و عمل، عنایت کند تا برای کسب خشنودی او و خدمت به بندگان کامیاب باشیم؛ «أَن رَّبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ».^۴

۱. انبیاء: ۱۰۷.

۲. انعام: ۷۰.

۳. بقره: ۱۱۹.

۴. همان، هود: ۶۱.